

Theologiae Moralis Super Decalogum Seu Decem Dei Præcepta Pars ...

Tractatus V. Ad Præcepta II. Tabulæ De Delictis Contra Justitiam, Seu
Injusta læsione Proximi in Bonis Animæ, Vitæ seu Corporis, Famæ,
Fortunæ & c. Ac Restitutione Inde Debita

Sporer, Patricius

Salisburgi, 1713

Sectio IV. De Obligatione scandalizantis proximum in bonis animæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-60167](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-60167)

82 *Tract. V. in V. praeceptum Decalogi. Cap. I.*
prorsus innumeros, quos scripto congerere impos-
sibile est.

SECTIO IV.

De

Obligatione Scandalizantis laedentis proximum in bonis Anima.

SUMMARIUM.

111. & 112. Scandalizans activè tenetur ad procurandam scandalizanti emendationem non tantum Charitate, sed
114. & 115. Probabiliter etiam ex Justitia;
116. Idque certum, si per vim vel fraudem induxit alium peccatum, vel errorem in rebus fidei, ita ut
117. Talis sub mortali obligetur. I. vim, metum minatur periculum &c. revocare; &
118. II. Fraudem, dolum, vel falsas persuasiones, quas induxit, amovere: ac
119. III. Insuper si etiam amotâ causâ peccati, & offerente veritate seductus in peccato perseveret, merito opportunis ejus emendationem procurare: &
120. IV. Si seductus inde damnum passus est, illud compensare.
121. Usque ad n. 124. Qui verò sine vi, vel fraude aliquem aut jam ante peccare paratum inducit in peccatum, non ex justitia, sed ex charitate solum obligatur ad ejus emendationem.
124. & 125. Parentes, consanguinei, & quibus alii aliquem vel aliquam à Religione ingredienda, vel professuram retrahentes, vel impediendes &c. quomodo peccent: Et
126. Usque ad n. 131. Ad quid obligentur I. ipsi talis abstracto?
131. & 132. II. Religioni pro abstracto ingressuro, vel professuro, aut
133. III. Jam professo? & tandem

134

134. Usque ad n. 138. Quando, quantum & quomodo restituendum Religioni pro abstractis?

138. Usque ad n. 145. An quomodo & quotupliciter peccent, qui malo animo, & sine causa Nobilio negant votum ad professionem?

ASSERTIO IV.

Quicumque activè scandalizans alterum induxit in peccatum, vel errorem noxium, ad compensandum damnum spirituale illatum, obligatur procurare ejus emendationem. Ex Charitate maximè, & probabiliter etiam ex justitia: itaque certum si per vim, vel fraudem induxit: alioquin verius non ex justitia, sed Charitate tantùm. Explico breviter.

§. I.

Obligatur ex Charitate maximè.

Certissimum apud omnes: nam quicumque Christianus ex lege generali Charitatis & speciali præcepto fraternæ correctionis tenetur corrigere errantem, vel peccantem: Ecclesiastici 17. Et mandavit illis, unicuique de proximo suo. Et latius ibid. c. 19. Et clarissimè Christus Matth. 18. Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum &c. Ergo multò magis, & maximè ex charitate tenetur corrigere, seu procurare emendationem proximi sui, qui ipsemet illum in peccatum, vel errorem induxit: nam talis præter communem titulum Charitatis quo cæteri omnes obligantur, habet alium specialem titulum damnificantis, eò quòd auctor fuerit illius mali spiritualis proximi, quod proximus incurrit, & patitur.

[114] Quæstio ergo & controversia major est, an etiam talis obligetur ex iustitia ad compensandum damnum spirituale proximi, & procurare ejus emendationem? affirmat universim, & indistinctè communis Theologorum Sententia, Scotus 4. dist. 15. q. 3. a. 1. Richardus, Paludanus, Gabriel, Adrianus, alii. Communior autem Sententia RR. ita distinguit: Si per vim, vel fraudem induxit, obligari ex iustitia: si sine vi, vel fraude, ex charitate tantum. Sic Sotus, Sylv. Azorius, Lessius, Laym, aliisque citat. Lugo disp. 9. de just. Sect. 1. a. n. 8. Eademque ratione commodissime explicari potest Sententia Scoti, ut ibidem notat Scholiastes: loquitur enim indefinitè his verbis: *De isto dico, quod tenetur modo sibi possibili; restituere sibi damnum scilicet inducendo eum efficaciter ad penitentiam, & ad actus virtuosos; & si sua inductio non sufficiat, quia facilius est perverti quam convertere: tenetur & per se orando, & per orationes aliorum procuratas impetrare sibi conversionem, & per alios persuasores efficaces: dum tamen illis non prodat peccatum occultum illius alterius.* Ex hoc patet, quantum periculum est alios sollicitare & inducere ad peccatum, quia non potest dignè restituere, cum voluntatem illam aliam etiam ad peccata vix possit persuasionibus, & aliis multis viis reducere ad virtutem. Ratio hujus sententia patet: quia cum virtutum bona sint maxima, secundum Augustinum I. Retractationum c. 9. peccatum damnificat, qui in istis damnificat, quam qui in quibuscunque aliis: & per consequens plus se

dum justitiam tenetur ad restituendum proximo tale bonum, quantum sibi possibile est. Sic Scotus indefinite loquens: sed quia communiter intelligitur, & citatur pro prima Sententia, ideo in favorem illius antiquæ piæ Sententiæ dicimus:

§. II.

Et probabiliter etiam ex justitia.

Probabilior omnino est prima sententia universaliter affirmans, talem obligari ex justitia. Suadetur: quicumque damnificat proximum in bonis injustè, peccat contra justitiam commutativam, & tenetur ad restitutionem. & quidem tantò magis peccat, & restitutioni obnoxius fit, quanto majus est bonum, in quo damnificat: sed quicumque inducit proximum quocunque modo in peccatum, quòd aliàs non commisisset, est vera actualis causa per se illius peccati, & privat proximum suum bono maximo divinæ gratiæ, ipsi ex CHRISTI, & propriis meritis debito, adeoque damnificat ipsum in bono spirituali pertinente ad vitam æternam: ergò peccat contra justitiam commutativam, & quidem multò magis, quàm si damnificaret eum in bonis temporalibus vitæ, famæ, fortunæ, juxta dictum Anacleti Papæ Epist. 3. relatum c. Deteriores 6. q. 1. *Deteriores sunt, qui vitam bonorum pravis moribus corrumpunt, quam si substantias aliorum prædiæque diripiunt.* Ergo ulterius etiam tenebitur ad restitutionem ex justitia, & quidem multò magis, quàm qui damnificat in bonis temporalibus inferioribus. Sanè
F 3 nulla

nulla videtur ratio, quare obligatio restitutionis
 iustitia solum restringeretur ad damna temporalia
 & non item ad spiritualia? neque videtur ob
 consensus damnificati in spiritualibus: nam damni
 ficans in bonis corporalibus adhuc tenetur ad resti
 tutionem, etiam si damnificatus aliquando in dam
 num suum consentiat, nam usurarius v. g. obligat
 tur ad restitutionem usuræ mutuanti, etsi is in ipso
 consenserit: ergo etiam talis inducens ad peccatum
 obligatur ad restitutionem, non obstante, quod
 alter seductus consentiat in peccatum suum, in
 damnum suum. Confirmat *Scotus* antiqua leg.
 DEI Exodi 22. *Qui seducit virginem, & ducit
 eam, dotabit eam, & habebit eam uxorem
 aut reddat ei pecuniam, juxta modum dotis
 quam virgines solent accipere.* Ergo ista damni
 ficatio illata virgini contra Castitatem requirit
 restitutionem castitatis conjugalis reddendæ pro
 Jam vides sententiam esse valde probabilem.
 super dicimus:

§. III.

*Idque certum, si per vim, vel fraudem
 induxit.*

116 **N**imirum, qui per vim, vel metum, fraudem
 vel dolum, aut falsam doctrinam induxit al
 rum ad peccatum, vel errorem in rebus fidei,
 morum, tenetur ex iustitia tollere causam datam
 ne amplius in peccato persistat, atque procurat
 seducti emendationem. *Sic omnes ac utriusque*
Sententia Doctores. Ratio clara est: quia quæ
 cunq

infernus in amissione virginitatis, quæ pretiosissimum
 ornamentum est, aut si propter talem actum incur-
 rat aliud damnum spirituale, vel temporale, ut
 pe contingere solet: puta quia talis semel
 ignorantia peccans, postea sublatâ ignorantia
 adhuc peccabit: aut quia in foro externo
 nietur &c. ergo talis peccat contra iustitiam, &
 consequens tenetur ad restitutionem seu compen-
 sationem damni illati: & ante omnia quidem
 amovendam causam appositam damni illati,
 nimirum ordine & modo:

117 I. Qui alterum vi, metu, minis imperio &c.
 peccandum induxit, tenetur sub mortali remitti-
 vim, minas, revocare imperium, & relinquere
 in sua libertate: intellige, quando peccatum
 metu committendum adhuc pendet in futurum,
 alter scilicet ex metu adhuc peccabit: si autem
 peccatum perpetratum jam sit, neque amplius per-
 trandum ex metu tuo, jam non amplius ex iustitia
 sed ex Charitate tantum teneberis procurare
 emendationem: jam non enim amplius ex tua
 injuriâ, sed propriâ libertate peccabit. Excipit
 men rectè Lugo *cit. sect. I.* Nisi talis ignoret
 actum ex se metu factum esse peccatum, aut ne-
 ret adhibere remedia ad recuperandam gratiam
 tunc enim ex iustitia teneberis ei ostendere reme-
 diationis; quia tuâ causâ adhuc invitus
 malum patitur.

118 II. Similiter, qui fraude, dolo, vel falsis per-
 sionibus se ellit ad peccandum, tenetur ex iustitia
 sub mortali amovere fraudem, vel fallaciam, ve-

tatem ostendendo: ut qui falsâ doctrinâ alterum seduxit, aut in rebus fidei credendi aliquid erroneum, aut in rebus morum credendi aliquid non esse peccatum, v.g. fornicationem simplicem, pollutionem, usuram, perjurium in necessitate propria, vel amici, mortuo creditore, non esse amplius obligationem restituendi &c. tenetur utique ex justitia sub mortali ad amovendum errorem, ac docendam veritatem, ne scilicet alter in peccato, vel errore perseveret: esto enim alter seductus non peccet formaliter, excusante ignorantia, tu tamen scienter inducens ad malum peccasti formaliter, & peccas, quamdiu sic ipsum relinquis.

III. Insuper, etiam amotâ causâ peccati, vel erroris, & veritate ostensa, si seductus in peccato perseveret, adhuc seducens tenebitur mediis opportunis procurare ejus emendationem, vel correctionem: & quidem ex justitia *secundum Scotum*, & *DD. prima Sententia*, eò quòd sua seductione non tantum actuali peccato, vel errori, sed etiam perseverantia in tali peccato, vel errore injustam causam dederit: at verò *secundum DD. secunda sententia* probabilius non ex justitia, sed ex Charitate tantum: quia ablata fraude, & veritate ostensa, si alter in peccato, vel errore nihilominus perseveret, nullum amplius damnum, vel malum invitus patitur, consequenter cessat injuria, & obligatio compensandi ex justitia, juxta mox dicenda *S. sequenti*.

IV. Quando tua vi, vel fraude inductus ad peccatum aliud damnum notabile incurrit, utpote peccatum in foro externo, ejectionem ex Monasterio,

F 5

vel

vel Religione &c. utique clarè obligaberis ad compensationem; quia ejus damni injuria causa fuisti. Similiter si alium vi, vel fraude induxeris ad peccatum contra justitiam in specie, v.g. furtum, homicidium &c. utique obligatus manes ad compensandum damnum illatum tertio, tamquam causa principalis. Res certa dicta suo loco. denique dicimus.

S. IV.

Alioquin veriùs, non ex justitia, sed ex Charitate tantùm.

121 **N**imirum, qui alterum citra vim, vel fraudem scientem, & liberè consentientem induxit in peccatum, ad nullam obligatur ex justitia compensationem damnorum spiritualium, sed tantùm ex Charitate. *Sic Authores secunda Sententia.* Res solida est: quia nulli debetur restitutio, vel compensatio ex justitia, nisi injuriam passo: atque in illi Regulam Jur. in 6. *scienti, & volenti non fit injuria.* Unde nullus ex consilio, quod alteri datur, tenetur ei damna ex eo consilio secuta compensare, nisi fraus intervenerit, juxta aliam Regulam Jur. L. consilii ff. de regul. Jur. *Consilii non fraudulenti sine voluntate non obligatur, etiamsi non expediat sed et cui datur, quia liberum est cuique apud se expedire, an expediat sibi consilium.* Ergo inducens alterum in peccatum seclusa vi, vel fraude, solo consilio, suatu, prece, dono, exemplo, cum alter sciat & volens in peccatum, adeoque in damnum suum ex Ch

spirituale consentiat, nullam ei infert propriè injuriam contra justitiam, consequenter ex justitia ad nullam obligatur restitutionem damnorum. Unde licèt is, qui consuluit alteri damnificare tertium, teneatur restituere damnum illi tertio ex suo consilio, utique invito illatum, *secundùm omnes*: nullus tamen dicit, teneri restituere ipsi consulto damna inde emergentia: quia nimirum tertio nec scienti, nec volenti injuria facta est: Secus est de consulto.

Atque hinc clarè patet ad fundamentum primæ 122 Sententiæ. Falsa simpliciter est *minor*. Grandis enim est disparitas inter damnificationem in spiritualibus, & corporalibus: nam in corporalibus damnum infertur invito: & licèt quispiam in damnum suum aliquando consentiat, v. g. mutuans usurario, virgo stupratori, gratis interim dato, tunc etiam ei fieri injuriam, tamen postea involuntariè in illi damno perseverat, quo tamen justè liberari debet: ergo cùm ipse se liberare nequeat, is, qui damnum intulit, ex justitia tenebitur eum liberare, pensare illatum damnum compensando. At verò in spiritualibus damnificatus, seu in peccatum inductus sine vi, vel fraude, non tantùm ipse tunc sciens, & volens in peccatum ac damnum suum consentit, sed etiam sciens, & volens in eodem damno suo perseverat; quo se per pœnitentiam semper liberare & posset, & deberet: consequenter nulla ei facta est injuria, sicque nulla obligatio alterius ad tale damnum compensandum ex justitia, sed solummodò ex Charitate. Denique accedit communis praxis

Con-

92 *Tract. V. in V. preceptum Decalogi. Cap. I.* Iestian
Confessariorum, etiam Doctorum, & proborum,
qui confitentibus, qui alios in peccatum scientem &
volentes induxerunt sine vi, vel fraude, ad mutariè
obligationem obligant præter injunctam peccati vis,
tiam. Ut cum aliis advertit Laym. peccati

123 Tandem apud omnes in confesso est, nulli
tutioni obnoxios esse illos, qui ad peccatum in
cunt alios, antea peccare paratos, ac volentes, *regular*
meretrices expositas: quia moraliter æstim
do non sunt causa peccati alterius, sed solum *clam*
sio exspectata. Neque illos, qui absque intenti *tem,*
ruinæ spiritualis; solum malo suo exemplo *do sine*
scandalizant: quia talis scandalizans est solum *Se*
remota peccati, & ruinæ aliorum planè liber *qui b*
ejus exemplum ruentium. Restat unum, & *causa*
rum, non levis momenti, dubium Regulare. *dissua*
nei pr
operâ
videt
cundi
videt
Relig
dum
est: q
& nu
cader
suade
bus,
tioni
Supp
aliqu
jam ja
le

Dubium Regulare prius.

*Ad quid teneatur, qui alium retrahit a
Religione ingredienda, profitenda, vel etiam
professa?*

124 **C**ertum est apud omnes, gravissimè peccari
rentes, consanguineos, & quovis alios,
aliquem, vel aliquam ab ingredienda, vel profite
Religione malo animo, & sine ulla rationabili
retrahunt, vel impediunt: sive id fiat vi, vel m
fraude, vel dolo, sive etiam malignis persuasioni
rationibus futilibus, importunis precibus, bla
tiis &c. v. g. obtrudendo spem honorum, divi
rum, voluptatum: exaggerando difficultatem

Cap. I. Iestiamque vitæ Religiosæ: aut ob proprium coproborum, non tamen debitum commodum, vel utilitatis scientem &c. Tales namque absque iusta causa voluntariè privant seiplos maximo bono Religionis; & si vis, vel metus, fraus, vel dolus accesserit, ultra peccatum mortale incurrunt excommunicationem latae sententiæ in Concil. Trid. ss. 25. c. 18. de Regularibus. Ubi excommunicantur omnes: qui sanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem, vel accipiendi, vel voti emittendi, quoquo modo sine iusta causa impedierint.

Secus à peccato immunes sunt, & rectè faciunt, 125
 qui bono animo, recta intentione, & rationabili causa alicui ingressum, vel professionem Religionis dissuadent: utpote, quia parentes, vel consanguinei proximi in magna necessitate constituti, ipsius operâ indigent, aut bono communi magis expedire videtur, si extra Religionem maneat; aut quia secundum animæ, vel corporis dispositionem non videtur aptus ad talem Religionem, aut quia in tali Religione, vel monasterio non adeò benè secundum disciplinam Regularem vivitur: Omnes. Ratio est: quia, ut Religionis ingressus, vel professio hîc & nunc alicui expediat, potest in consultationem cadere: ergò qui bono animo, & rationabiliter dissuadet, attentis circumstantiis prædictis, vel similibus, nihil peccat, nec consequenter alicui restitutioni obnoxius erit, cum nulla injuria præcesserit. Supposito ergò, quod quis illicitè, & malo animo aliquem à Religione ingredienda, profitenda, vel jamjam professa retrahat, vel extrahat: quæritur ad

ad quidnam obligetur, tum ipsi, quem retraxit, si ipsi
Religioni, è qua retraxit, vel extraxit? Pono di- ritate
clas resolutiones.

I.

Quid ipsi abstracto à Religione?

126 **Q**ui vi, vel metu, fraude, vel dolo alium ab- fraud
xit à Religione, vel ingredienda jam vocat alium
vel resolutum, vel profitenda jam Novitium, senfe
etiam jam professa, utique peccat contra justitiae gione
Quia invitum, & involuntarium aliquo mo tantu
quippe vel metu coactum, vel fraude deceptu docet
privat maximo spirituali bono: ideoque ex justitiae enti &
obligatur ad compensationem damni illati in conse
sibi possibili, *juxta communissimam Sententiam*
DD. obligatur ergò talis ex justitia.

127 I. Amovere causam damni illati, scilicet re-
tere vim, vel aperire fraudem, & relinquere e-
in sua plena libertate, ut jam, si velit, liberè ad
Religionem ingredi, vel eam profiteri, vel ad
professam redire possit.

128 II. Etiam ablata vi, vel fraude, tenetur ei ex-
tia compensare pro damno illato: utpote pro
rando ei redditum ad talem Religionem, in qua
Novitius, vel professus erat, si is aliunde non pot
Item resarciendo ei omne detrimentum spiritua-
vel remporale, quod ea de causa passus est, si tam
compensare, vel reparare possit: quia totius illi
damni injusta causa fuit.

129 III. Ablata autem vi, vel fraude, ut jam plan-
liberum sit Religionem ingredi, vel ad eam reve-
si

si ipse amplius nolit, jam non ex justitia, sed ex Charitate tantum tenebitur ei procurare ejus ingressum, vel reditum: quia non amplius invitus, sed volens damnum subit; ut in simili dictum superius.

IV. Denique similiter, qui seclusa omni vi, vel fraude, solis persuasionibus, blanditiis, precibus alium à Religione avocavit, ita ut alter liberè consenserit non ingredi, vel profiteri, vel egredi à Religione, ad nihil tenebitur ex justitia, sed ex Charitate tantum: ut contra antiquos illos supra allatos §. I. docet communis, & certa Sententia. DD. Quia scienti & volenti suum damnum, nulla fit injuria: nec consequenter ulla oritur obligatio restitutionis.

II.

Quid Religioni pro abstracto ingressuro, vel professuro?

REvocans, & abstrahens malo animo aliquem à Religione vel ingredienda jam dispositum, aut susceptum, vel profitenda jam Novitium, sine omni vi, vel fraude, solis persuasionibus, precibus, blanditiis &c. ad nihil tenetur ex justitia ipsi Religioni, vel Monasterio. *Comuniſſima DD. tam antiquorum cum Sceto supra, quam RR. cum Sanch. Lugo cit.* Ratio clara, & facilis est: quia ubi nullum jus, nulla potest esse injuria, nec consequenter obligatio restitutionis: atqui Religio nullum omnino habet jus ad volentem ingredi, etiam jam susceptum, etiam jam ingressum Novitium, ejusq; emolumenta; manet enim is semper in plena sua libertate;

tate; ergò talem sine vi, vel fraude retrahens à Religionē ingredienda, vel profitenda, nullam Religioni infert injuriam, consequenter nullam contra obligationem restitutionis; sed sicut ipse candidus, vel Novitius liberè potest non ingredi, vel egredi sine ulla obligatione, ita idem ipse consulens vi, vel dolo ab omni obligatione immunis erit: que enim peccat contra justitiam, estò peccare possit contra Charitatem, si id malo in Religionem ei nocendo animo faciat: quo secluso neque contra Charitatem peccabit, maximè si ita faciat in suo proprio vel suorum, vel Religionis proprio commodum, ordine enim Charitatis proprium commodum commodo alieno in æquali causa præfertur.

132 At verò qui per vim, vel fraudem aliquem retrahit à Religionē ingredienda, vel profitenda, peccat contra justitiam ex dictis, ita ex justitia obligabitur ad compensandum Religioni damnum illatum. Est item *communis DD. cit.* Ratio est: quicunque nocet alteri cum injuria, tenetur restituere illatum damnum: Sed quicunque per vim, vel fraudem retrahit aliquem ab ingressu vel professione Religionis, ipsi Religioni nocet cum injuria, cum quilibet habeat jus, ne sibi per vim, vel fraudem noceatur: etsi enim Religio nullum ad se habeat jus acquisitum ad ingressurum, vel Novitium absolutè, ut dictum est; quælibet tamen Religio hoc ipso, quòd approbata est ab Ecclesia, Sede Apostolica, habet jus acquisitum respectu jusvis, ne quis per vim vel fraudem avertat eam.

qui jam statuit ingredi, vel jam ingressus profiteri: esto interim ipsi ingressuro, vel professuro, semper maneat sua libertas ad ingrediendum, vel profitemdum, nec ne: quemadmodum legatarius v. g. etsi nullum adhuc habeat jus acquisitum ad legatum sibi destinatum, idque semper maneat in libertate legantis, quamdiu vivit, habet tamen jus, ne per vim, vel fraudem ab eo excludatur, ideoque per vim, vel fraudem ipsum à tali legato impediens nocet ei per injuriam, ac per consequens compensare tenetur, ut latius visum suo loco: Ergo similiter per vim, vel fraudem retrahens aliquem ab ingressu, vel professione Religionis, verè nocet Religioni, per injuriam privans ipsam jure suo ad illum, & ejus commoda sperata, ac per consequens damnum illatum compensare tenebitur; modo mox dicendo *num. IV.*

III.

Quid Religioni pro abstracto jam professo?

Quicumque Religiosum jam professum abstra-¹³³hit ex Religione jam professa, atque ad apostasiam trahit quomocunque, sive vi, vel metu, dolo, vel fraude, sive solum consilio, suasionem, vel alia simili cooperatione, præter gravissimum peccatum, obligatur ex justitia ad restitutionem totius damni illati, & secuti Religioni, vel Monasterio. *Ita communis DD. cum Scoto cit. Navar. uterque. Molina, Azorius, Lessius, aliisque cit. Laym. lib. 3. de just. tr. 2. c. 8. n. 3. contra Sotum, & Sanch. apud eundem, qui negant de eo, qui sine vi, vel fraude abstraxit; & probabile censet Lugo cit.*

disp. 9. sect. 3. n. 41. Ratio jam suprà dicta hic
 get universaliter : quicunq; per injuriam nocet
 teri, peccat contra justitiam, & tenetur ad restitu-
 tionem damni : sed retrahens quomodolibet,
 vel sine vi, aut fraude Monachum professum ex
 Religione, per injuriam, nocet Religioni, vel Mo-
 nasterio ; cùm Religio habeat verum, & strictum
 ad Monachum professum, omniæque ejus emolu-
 menta : Monachus enim professus personaliter
 obligatus est Religioni, cùm sui juris non sit,
 per Obedientiæ votum à prælato acceptum se
 dini tradidit cum omni suo emolumento, adeo
 quidquid acquirit, Monasterio, vel Ordini ac-
 rit ; omniæque suâ industriâ tenetur Ordini suo,
 Monasterio fructificare. Neque refert respon-
Soti adversarii, quòd professus non teneatur ex
 stitia, sed solùm ex Obedientia fructificare, seu
 curare commoda suo Ordini, vel Monasterio,
 que ipse egressus non peccet propriè contra ju-
 stitiam ; sed contra Obedientiam : Quomodocunq;
 enim obligetur professus, sive ex justitia, sive
 Obedientia ; sufficit, quod Religio, vel Monas-
 terium reverà habeat jus ad commoda ab eo pro-
 curanda, ut iis sine injuria privari non possit :
 quomodocunq; abstrahens professum ex Religi-
 one per injuriam, nocet Religioni, vel Monas-
 terio injustè privando eam commodis, & emolumentis
 per eum procurandis : adeoque peccat contra
 justitiam, & ex justitia obligatur ad restitutionem
 compensationem omnium ejusmodi damnorum
 per talem professum procurandorum, idque

Solum quoad temporalia, sed etiam quoad spiritua-
lia, ut si abstractus fuisset vir doctus, fructuosus,
in docendo, prædicando, aut vir bonus, & virtuo-
sus ædificans fratres, & populum, idque juxta mo-
dos jamjam assignandos.

IV.

Quantum, & quomodo restituendum Religio-
ni pro abstractis?

Qui per vim, vel fraudem alium abstraxit à Re-¹³⁴
ligione ingredienda, vel profitenda, aut jam
professa etiam sine vi, vel fraude: Inprimis non te-
netur restituere Religioni pro ipso damno naturali,
seu carentia ipsius personæ; quæ ingressura, pro-
fessura, vel perseveratura fuisset, sic nimirum, ut
loco illius ex justitia teneatur alium æquè utilem
introducere, aut si non possit, ipsemet teneatur in-
gredi, per se loquendo, de quo rursus infra N. IV.)
cum Religionis ingressus non necessitatis, sed libera
voluntatis esse debeat, juxta Verbum CHRISTI
Lucæ 19. *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia,*
& sequere me: Sed solum per se loquendo, tenetur
restituere pro damno temporali, vel accidentali il-
lato Religioni ex injusta abstractione talis ingressu-
ri Novitii, vel jam Professi, quatenus scilicet per hoc
Religionem injustè privat commodis, & emolu-
mentis, quæ talis persona ingressa, professa, perse-
verans, sua donatione, hæreditate, scientiâ, indu-
striâ &c. certò attulisset, & allatura fuisset. *Ratio*
est, quia damnum solum naturale personæ, seclu-
so damno temporali, vel accidentali, non est materia
restitu-

100 *Traët. V. in V. Præceptum Decalogi. Cap. I.*
restitutionis, ut videbitur *infra de restitur. ex*
micidio.

135 II. Ipsa commoda temporalia ex tali personali
gressa, professa, vel perseverante Religioni pro
tura, & sperata non sunt restituenda integra (quod
enim computabit integrum damnum in futurum
nisi futurorum præsciis solus DEUS) sed ex par
tantum secundum proportionem spei præsentis
attentis circumstantiis arbitrio boni viri, & det
ctis expensis; possunt enim illa commoda mult
modis impediri, per mortem, morbum, vitium
aliàsve causas, ut notant *DD. cit.* etiam Lugo *m.*
benè addens, quòd illa commoda in toto, vel in
parte sæpe suppleantur per ingressum spontaneum
alterius æquè utilis, qui, si alius mansisset, & numerus
Religiosorum completus fuisset, fortè susceptus
non esset, ut ideo abstrahens primum meritò à res
tutione liberetur. Quòd si tamen jam professa
extraxisses è Religione, certum est, te debere restituere
totum commodum præteritum, detractis
lùm expensis, quod is tanto tempore absentia
mansisset, Religioni attulisset, quia illius damnum
præteriti totius certa causa fuisti. De comodis
futurum speratis, eadem ratione.

136 III. Qui per vim, vel fraudem aliquem abstrahit
à Religione ingredienda, vel profitenda, utique
te omnia tenetur ex justitia amovere vim, vel fraudem,
& relinquere hominem in sua plena libertate.
At quid si, amota vi, vel fraude, alter nihilominus
nolit Religionem ingredi, vel reverti ad profitemendum,
ad huc tenetur pro damno Religioni in
sec

secuto restituere? *¶* Si ablata vi, vel fraude homo planè liber evadat, ut nullo modo ampliùs inde moveatur, non teneberis ampliùs ex iustitia compensare illa damna, quia non ampliùs tibi, ut auctori, sed liberæ ejus voluntati imputari debet. Verùm hoc rarissimum est, vix enim unquam fieri potest, quin etiam ablata vi, vel fraude tua homo adhuc moveatur, vel impediatur ingredi, vel reverti ad Religionem; primus enim fervor semel à te iniquè destructus, non potest ita facillè recuperari: idque maxime verum est, si antea aliquid posuisti, quoddam difficiliorem reddat ingressum, vel reditum, ut si mores hominis corrupisti curis sæcularibus, vel debitis intricasti &c. tunc enim illa damna secuta Religionem ex abstractione talis personæ adhuc tibi, ut causæ, & auctori imputantur; ideòque ordinariè etiam ablata vi, vel fraude, adhuc obligaris Religionem ad compensanda damna illata. Vide optime *Lugo cit.*

IV. Qui quovis modo, etiam sine vi, vel fraude 37
Religiosum jam professum ex Religione extraxit, ante omnia tenetur omni modo possibili conari, & procurare apostatam ad Religionem revocare, impetrando etiam impunitatem fugæ, quæ facillè concedetur seducto ob commoda sperata notabilia. Quòd si hoc impossibile sit, conabitur alium æquè utilem ad ingressum illius Religionis disponere, aut alio modo Religionem pro damno causato compensare, ut dictum est. Si nihil horum possit, ipsomet abstrahentem teneri Religionem ingredi ad illa damna temporalia compensanda, affirmant graves DD. antiqui *S. Antoninus, Scotus, Gabr. Major.*

Rosella, Paludanus, Sylv. aliósque citans *M...*
tom. I. de justit. disp. 3 I. n. 1. Et ita fecisse scri-
tur S. Raymundus, hanc ipsam ob causam Religio-
nem S. Dominici ingressus. Pium factum, &
Sententia. Sed comuniùs, & veriùs negant
Sotus, Aragonius, Ledesma, Vasq. Lessius, eos
citans *Lugo cit. n. 30.* Ratio sufficiens à poster-
est: quia neq; qui occidit Religiosum, tenetur
illo seipsum offerre Religioni, neque ad hoc à
ce compelli potest; ergò multò minùs, qui se
extrahit à Religionem. Rationem verò à priori
etis facilè colliges: quia nimirum nemo tenetur
damnum alterius diversi generis resarcire cum
proprio damno superioris ordinis: sic enim qui
cidit servum alterius, nec habet, unde ejus pretium
restituatur, non tenetur pro illo se dare in servum
hoc enim esset pro damno temporali pecuniam
perdere suam libertatem, quod est damnum
rioris ordinis. Sic in proposito: si fuisti causa, quod
Religio patiatur damnum temporale ob jacturam
Religiosi à te abstracti, teneris quidem illud damnum
temporale compensare aliquo modo possibilis: sed
tamen teneris ipse ingredi Religionem: hoc enim
esset perdere suam libertatem pro damno tempo-
rali Religionem illato longè inferioris ordinis.

Dubium Regulare alterum.

*Quomodo peccent, qui sine causa, & malo
mo Novitio negant votum ad professionem*

138 **S**unt, qui dicunt talem non peccare graviter
Ratione: quia non magis obligatur Religiosus
retinere

retinendum Novitium, quàm Novitius ad perfe-
verandum: sed Novitius absque peccato gravi po-
test egredi è Religione, etiam sine justa causa ex in-
constantia mentis, & sola levitate: ergò & Reli-
giosi eodem modo absque peccato gravi poterunt
eum dimittere, adeoque vota negare: utrinq; enim
est communis libertas: & ad hoc datur Novitiatus,
ut utraque pars probet, & proberetur. Ita cum ali-
quibus Sanch. lib. 5. Moral. cap. 4. num. 49.

RESOLUTIO.

Mortaliter, & valde graviter peccant Reli-139
giosi, qui absque omni justa causa Novitio
negant votum ad Professionem, sicq; exire compellunt.
Ita Suarez, Ludovicus Miranda, nostri Corduba,
& Laurentius Portellus, aliisque cit. Diana
p. 2. tract. 2. de dubiis Regularium, resol. 19. Lu-
go sæpè cit. in appendice. 54. Ratio mortalis, &
gravis peccati est multiplex.

I. Peccant graviter contra Charitatem. Nam se-140
cundum communissimam DD. Sententiam, pec-
cat graviter contra Charitatem, qui aliquem sine ju-
sta causa à Religione ingredienda, vel profitenda so-
lùm retrahit, ut suprà visum: atqui ille, qui negat
suffragium Novitio idoneo, non solùm illum retra-
hit à Religione, sed etiam expellit, quantum in se
est: ergò hic à fortiori graviùs peccabit.

Neque hinc inferas etiam Prælatum peccaturum 141
graviter, qui petentem ingredi Religionem admit-
tere nollit sine aliqua justa causa: quia relinquit il-
lum liberum, & expeditum, ut alibi, vel aliam Reli-
gionem

gionem ingredi possit. Secus esset, si jam recepto Novitium, & ipse sine justa causa dimitteret. Neque enim ecce ulterius.

- 142 II. Peccant insuper graviter ut minimùm contra eandem Charitatem: quia Novitius non potest pellere à Religione sine gravi suo detrimento, & iniustâ famæ suæ. Sciunt enim omnes, nunquam nolentem dimitti à Religione, nisi ob defectus naturales, vel morales, qui reddunt ipsum ineptum vel parùm aptum ad vitam Religiosam: Sicut enim Religiosum esse, honori tribuitur; ita Religiosum fuisse, communiter tribuitur dedecori apud homines, nec absque fundamento: saltem incipiunt illudere, dicentes: *Quia hic homo capit adificari & non potuit consummare.* Lucae 14. Unde quod eum defectum habent, omni studio conantur illud occultare: atqui talem notam absque ulla justa causa inurere Novitio, non potest non graviter lædere legem Charitatis ut minimùm: ergò tales peccant graviter contra Charitatem. Unde & ipse Novitius fatetur, fore peccatum mortale, quando gravis Novitio vitio esset nota: atqui defacto semper gravis est nota, quam quilibet multa pecunia redimeret, si possideret. Unde re ipsa, & practicè parùm à nobis differt. Sicut enim
- 143 III. Peccant graviter contra officium suum, saltem contra iustitiam legalem: suffragator enim ex officio suo non habent admittere, vel repellere Novitium, sed solùm iudicare, & testificari de idoneitate Novitii ad profitendam Religionem istam: ideoque si vota rogati, negant Novitio idem, neque absque omni justa causa suffragium, seu votum suum

receptum suum; ipso facto dicunt: *Judico, & testor, hunc non esse aptum, & idoneum in nostra religione*: atqui clarum est, hoc gravissimè adversari officio justiciarii: Judex enim in conscientia tenetur judicare secundum merita causæ, & testis interrogatus de qualitate alterius tenetur testificari, sicut coram DEO novit: ergò tales iniqui suffragatores graviter peccant contra officium suum, & saltem contra justitiam legalem.

IV. Peccant insuper graviter contra ipsam justitiam commutativam: quia in receptione Novitiorum fit contractus mutuus onerosus. Religio enim ad se venientibus offert sustentationem, probationem, examen, & judicium legitimum, juxta probationis experientiam. Econtra ingrediens suos, & sua relinquit, onus probationis subit, periculo majoris detrimenti (si forte non satisfecerit) se exponit; vicissim expectans examen, & judicium legitimum, juxta experientiam probationis; nequam enim subiret tantum onus, nisi certò confideret, etiam Religionem fideliter ex parte sua de sua persona judicaturam: ergò si Novitius ex parte sua subit onus suum, Religio vicissim tenetur ex justitia ei ad examen, vel judicium legitimum juxta merita causæ, atque ad hunc ipsum finem adhibet suffragatores Religiosos suos: ergò ulterius, si Religio sine Novitio idoneo negent suffragium, peccant contra justitiam commutativam, & per consequens obligantur ei ad compensanda damna, quantum possibile est. *Confirmatur efficaciter à posteriori: Novitius sine justa causa repulsus à professione, & ejectus*

ejectus potest in foro externo reclamare : quod si
 veritate constare, restitueretur : ut docent
 relati à *Lugo cit.* & fatetur etiam *Sanch.* supra
 go Novitio aliquod jus competit, ut sine causa
 expellatur : alioquin non posset in judicio suum
 prosequi, si nullum jus haberet : ergò ulterius
 tra justitiam peccant, qui sine justa causa suffic
 vota negantes eum expelli faciunt. Ad ratio
 oppositam ab initio, facile negatur major, & p
 tas. Novitius enim sine justa causa egrediens
 hoc nullam incurrit notam religionis, sicut ecc
 Novitius sine causa expulsus. Et hisce circa le
 nem spirituales proximi in bonis amici præmi
 jam amplius ad materiam quinti Præcepti ad
 damus.

CAPUT II.

De

Homicidiis licitis.

Homicidium licitum est generaliter tant
 in duobus casibus, videlicet de expresso
 mandato, & lege justa publica : uti elegantiss
 ostendit *D. August. lib. 1. de Civit. c. 21.* Lex
 tem justa occidendi hominem, aut est ipsa lex
 vina naturalis; utpote de conservando bono co
 muni, vel privato ab injusto invasore : ut fit in
 lo justo defensivo, & privata defensione inculpa
 tutelæ : aut est lex divina positiva præcipiens
 certo casu occidendi malefactores : aut denique
 lex humana publica & justa. Unde in particulari qu